

УВОД

Глобализација у економском смислу значи пораст међузависности тржишта и производње у различитим земљама кроз трговину добрима и услугама, слободан проток капитала, међународне стратешке споразуме те различите облике удруживања и измјене технологија.

Финансијска глобализација је само једна димензија комплексног процеса глобализације и дефинише се као интеграција локалног финансијског система једне државе у међународно финансијско тржиште и институције.

Сама интеграција могућа је само када се либерализује домаћи финансијски сектор и када у тако либерализованим економијама дође до повећања прекограничног протока капитала, укључујући и активно учешће даваоца и корисника кредита и употребе међународних финансијских посредника.

Иако су развијене земље најактивнији учесници у процесу финансијске глобализације, учешће земаља у развоју се свакодневно повећава првенствено због предности које финансијска глобализација носи тим земљама, као што су јефтинији и разноврснији извори финансирања, диверсификација ризика, јачање финансијских институција, лакши излазак на међународно тржиште исл.

Поред предности, финансијска глобализација носи одређене ризике, који углавном долазе до изражаја убрзо након отварања тржишта одређене државе. Либерализација којом се добро не управља може довести до финансијске кризе. Ако не постоји одговарајућа финансијска инфраструктура, либерализација коју прати улаз капитала може угрозити домаћи финансијски систем. Ако ослабе тржишне основе, доћи ће до шпекулативне активности од стране и домаћих и страних инвеститора што ће довести до одлива капитала.

Да би интеграција била успјешна, економске основе морају бити и остати јаке. Домаћа тржишта морају да буду регулисана и надгледана на одговарајући начин. Потреба за јаким основама је кључна јер глобализација чини домаће тржиште осјетљивијим на ударе из иностранства. Чак шта више, несавршености међународног тржишта могу довести до криза и ширења криза чак и на земље са добрим економским основама. Тренутна финансијска криза, као и кризе које су се десиле протеклих деценија у земљама које су нагло отвориле своја тржишта може навести и на мишљење да сама глобализација узрокује финансијску нестабилност и кризу.

Суштина и значај финансијске глобализације не може се довољно разумјети ако се не третира као сегмент ширег кретања и дешавања на подручју глобалног тржишта. Посебно је евидентан утицај глобализације на земље у развоју, које се морају укључити у глобалне свјетске токове, уколико желе да избјегну стагнацију и изолацију. Земље у развоју морају ефикасно искористити предности глобализације и вјешто избјећи све њене негативне стране уколико желе да буду равноправан учесник у свеукупним глобалним токовима.

Први дио овог рада посвећен разматрању ширег контекста глобализације, њеног настанка, досадашњих резултата, те развојних тенденција. Посебно се наглашавају предност и изазови које финансијска глобализација носи за земље у развоју

сагледавајући нужност и ризике либерализације у овој области. Други дио обухвата опис највећих финансијских криза током историје, те њихову анализу и неупитну везу са финансијском глобализацијом. На крају је дат осврт на постојећу финансијску кризу и њен прелазак на “реални” сектор.

Циљ овог рада је да укаже на предности и недостатке које финансијска глобализација носи земљама у развоју, те да анализира неке од њених манифестација, које су крајње противрјечне јер само дијелом претварају свјетску економију у цјеловит систем, а дјелом утичу на повећање развојних, економских, социјалних и других диспропорција, са посебним акцентом на свјетске финансијске кризе којих, барем у тако великом обиму, не би било да није повезаности тржишта, а највеће посљедице остављају на земље у развоју.

1. ФИНАНСИЈСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА

1.1. Кратак историјат

Историјски гледано финансијска глобализација није нов феномен, али данас достигнута величина и дубина глобализације је без преседана. Проток капитала постоји већ дуго времена али само за мали број земаља и сектора, углавном пратећи трговинску размјену. Тек неколицина развијених земаља доминирала је међународним инвестицијама, а финансијско посредовање је било ограничено на неколико породица. У међународном финансијском систему доминирао је „златни стандард”, у складу са којим су златне резерве подупирале домаћу валуту. Управо у периоду „златног стандарда“ долази до првог већег таласа финансијске глобализације гдје се земље повезују у мрежу финансија и инвестиција.

Почетак Првог свјетског рата је представљао први удар даљем развоју финансијске глобализације, након њега уследио је период криза и нестабилности који је водио до Велике депресије и Другог свјетског рата. Након ових догађаја владе су зауставиле процес глобализације намећући контролу протока капитала да би поново успоставили монетарну аутономију. Проток капитала је достигао изразито низак ниво током 1950-их и 1960-их. Договор из Бретон Вуда (Bretton Wood)¹ који је подразумјевао фиксни курс, ограничен проток капитала и аутономност монетарног система је доминирао међународним финансијама. Тек 1970-их након нафтне кризе² и распада Бретон Вуд система, почиње нова ера глобализације, долази до новог таласа међународне финансијске интеграције који доноси смањење контроле протока капитала, дерегулацију домаћег финансијског система и револуционарне технолошке иновације, не само у информатици и телекомуникацијама него и финансијском инжињерингу. Земље у развоју³ су се овом таласу финансијске глобализације придружиле тек крајем 1980-их.

¹ Потписан у јулу 1944 од стране 44 државе успоставља систем правила, институција и процедура које регулишу међународни монетарни систем

² Нафтна криза означава поремећаје до којих долази у раздобљу значајног повећања цијене сирове нафте. Прва криза која је изазвала до сада најозбиљније посљедице почела је у јесен 1973. кад су земље извознице нафте намјерно смањиле производњу за око 5% да би подигле цијену.

³ Према ММФ-овој класификацији ту скупину чине 143 земље, укључујући и земље бивше Југославије са изузетком Словеније